

Gertruda Mieszkańca i jej Manuskrypt

3. Rok 1077: Interwencja Grzegorza VII – ponowny powrót na tron kijowski

Poselstwo do Rzymu zakończyło się pełnym sukcesem. Papież zareagował bardzo energicznie. Izjasław i Gertruda otrzymali uprzejmy list papieski, deklarujący poparcie, a Bolesław II - pismo zalecające udzielenie pomocy Izjasławowi i zwrócenie mu zabranych pieniędzy.

Do Izjasławów Grzegorz VII pisał:

Grzegorz, biskup [Rzymu], sługa sług Bożych, Dymitrowi, królowi Rusi, i królowej, jego małżonce [śle] pozdrowienie i apostolskie błogosławieństwo.

Syn Wasz, zawitawszy w progi stolicy Apostolskiej, przybył do Nas i po oddaniu należnej czci świętemu Piotrowi, księciu apostołów, pokornie prosząc, oznajmił Nam, że pragnąłby przyjąć z Naszych rąk władzę królewską [regnum] jako dar świętego Piotra. Zapewniał też gorliwie, że jego prośba uzyska Waszą zgodę i przyzwolenie, jeśli tylko spotka się z życzliwością i poparciem Stolicy Apostolskiej. W końcu, biorąc pod uwagę już to Waszą zgodę, już to pobożność błagalnika, przychyliłiśmy się do jego prośb, zwłaszcza że wydawały się Nam zgodne z prawem, i przekazaliśmy mu w imieniu świętego Piotra stery Waszego królestwa [regni vestri gubernacula]. Uczyniliśmy to dla miłości [bliźniego] i z tym pragnieniem, aby święty Piotr, przez wstawiennictwo u Boga, strzegł Was, Waszego królestwa i wszelkich waszych dóbr, i aby sprawił, iżbyście do końca Waszego życia władali tym królestwem z całym pokojem, w szacunku i sławie, a także, aby uzyskał dla Was wieczną chwałę u Najwyższego Króla, gdy dobiegnie końca czas [Waszej ziemskiej] służby. Niech wie również Wasza Dostojna Łaskawość, że w każdej chwili gotowi jesteśmy Jej pomóc; ilekroć w jakiejś słusznej sprawie, będąc w potrzebie poprosi o poparcie [Stolicę Apostolską], bez wątpienia Jej prośby szybko zostaną spełnione.

Chcąc, abyście te sprawy i wiele innych, które nie zostały poruszone w liście, mocniej wzięli sobie do serca, wysłaliśmy naszych posłów, z których jeden jest Waszym znajomym i wiernym przyjacielem. Oni objaśnią Wam starannie to, co znajduje się w liście, a to, co w mniejszym stopniu zostało uwzględnione, dopowiedzą własnymi słowami. Przez szacunek dla świętego Piotra, którego są wysłannikami, bądźcie dla nich łaskawi i życzliwi, a cokolwiek wam powiedzą, wysłuchajcie cierpliwie z uwagi na Nas i uwierzcie w to bez wahania. Gdyby w imieniu Stolicy Apostolskiej chcieli jakieś sprawy zbadać i rozporządzić nimi, nie pozwólcie, aby przeszkodziła im czyjaś zła wola, lecz raczej wspierajcie ich, otaczając szczerą miłością.

Niech Bóg Wszechmocny oświeci Wasze umysły i sprawi, abyście z doczesnej szczęśliwości zostali przeniesieni do wiecznej chwały.

Dan w Rzymie [17 kwietnia 1075 r.]¹

¹ MPH, t. 1, s. 371. Cyt. za: *Ego Gertruda*, 158-159 (tl. D. Dacka).

Gertruda Mieszkańca i jej Manuskrypt

Do Bolesława papież napisał m.in. tak:

We wszystkim należy kierować się miłosierdziem, którego Wy nie okazaliście (niechętnie o tym wspominam), zagarniając pieniądze króla Rusi. Dlatego ubolewając nad Waszym postępkami, bardzo Was prosimy i napominamy, abyście przez miłość do Boga i do św. Piotra zadbali, iżby zwrócono mu [tj. Iziasławowi - T. M.] wszystko, co zostało zgrabione czy to przez Was, czy to przez Waszych ludzi. Wiemy bowiem dobrze, że nie można mieć nawet cienia nadziei na to, by ci, którzy bezprawnie przywłaszczają sobie cudze dobra, weszli do Królestwa Chrystusa i Boga, jeśli nie skorzystają z możliwości zadośćuczynienia i nie naprawią wyrządzonej krzywdy. Domagamy się, abyście to wypełnili, bo mamy nad Wami takie samo miłosierdzie, o jakim mówiliśmy i pragniemy zbawienia Waszej duszy.

Dan w Rzymie [20 kwietnia] 1075 r.²

W międzyczasie powróciło z niczym (dla Izjasławów, lecz z pieniędzmi dla Henryka) poselstwo z Kijowa. Niebawem też Henryk najechał na Saksonię, a upojony zwycięstwem przystąpił do rozprawy z papieżem. Doprowadziło to do znanych powszechnie wydarzeń: ekskomunikacji króla w lutym 1076 roku, wznowienia powstania w Saksonii i wrzenia przeciwko królowi w całych Niemczech, oraz upokorzenia w Canossie na Boże Narodzenie tegoż roku. Dokładnie w tym samym czasie, gdy Henryk IV w pokutnym worze kolatał do bram zamku margrabiny tokańskiej Matyldy, u której Grzegorz VII spędzał Boże Narodzenie, Bolesław II z woli papieża został koronowany w Gnieźnie na króla Polski. Najpóźniej wczesną wiosną 1077 roku Izjasławowie zjawili się w Krakowie ponownie³; tym razem Bolesław nie zwlekał. Już 15 lipca tego roku Izjasław zasiadł ponownie na tronie w Kijowie. Niedługo nacieszył się odzyskaną ojcowizną; 3 października następnego roku zginął w czasie kolejnej bratobójczej wojny. „Ojcze, Ojcze mój! Cożeś pożył bez utrapień na świecie tym, tak wiele przykrości doznawszy od ludzi i od braci swoich?” - miał zawołać Jaropelk-Piotr, idąc za zwłokami swego ojca⁴.

W modlitewniku Gertrudy brak jest tekstów bezpośrednio związanych ze śmiercią męża. Zwraca się jednak uwagę na brak jednej składki w miejscu, w którym - według wspomnianej, najbardziej prawdopodobnej - chronologii modlitw mógł być ten fakt odnotowany. Zaraz po tym następują modlitwy za zmarłych, pisane jednak już z pewnego dystansu czasowego⁵:

² MPH, t. 1, s. 368. Cyt. za: *Ego Gertruda*, 160 (tl. D. Dacka).

³ Niektórzy historycy przypuszczają, że Izjasławowie mogli uczestniczyć w królewskiej koronacji Bolesława w Gnieźnie. Wiąże się to ze sprawą napisu na paliuszu z XI w. Zob. na ten temat: *Ego Gertruda*, 96.

⁴ *Powieść minionych lat*, 156-157.

⁵ Modl. XLVIII; *Liber precum*, nr [39]: [...] et quorum anniversarius obitus vel tricesimus hodierna die celebratur, vel quorum memoria in hoc seculo oblita est, et animabus omnium fidelium defunctorum, libera eas ab omni ira, et indignatione tua, ab

Gertruda Mieszkańca i jej Manuskrypt

*... i których rocznica śmierci lub trzydziesty dzień
w dniu dzisiejszym jest obchodzony,
lub których wspomnienie w tym czasie jest zaniedbane,
i dusze wszystkich wiernych zmarłych:*

*Wyzbaw ich od wszelkiego gniewu i oburzenia Twójego,
od wiecznego potępienia i od ksiąg ciemności, a także od miejsca kar,
i doprowadź do radości rajy - Panie, Boże nasz.*